

Alfredo M. Bonanno

Ustanički projekt

1993.

Preveo: Marco
Pomoć u lekturi: Eric
Pula, 2018.

Izdanja anarhija.net
<https://izdanja.anarhija.net/>
izdanja@anarhija.net

Tisak: Anarhistička tiskara „La Belladonna”, Pisa, 2024.

Riječ prevoditelja

Mogli bi se pitati da li uopće ima smisla prevesti ovakav tekst, čiji sadržaj ljudi koji su upoznati s anarhizmom (ili barem s nekom strujom anarhizma) često podrazumijevaju.

Ipak, tražeći među prevedenim tekstovima, nijedan od njih ne objašnjava ove probleme na neposredan, jasan i kratak način. Dakle, u nekom obliku koji bi odgovarao oskudnoj sposobnosti usredotočenja tako uobičajenoj u današnje doba.

Još više, vjerujem da je barem dio tih pojmova došlo ovamo preko Amerike, primajući neki oblik koji je, da tako kažemo, egzotičan i apstraktan.

Naprotiv, ovaj je kratak tekst zaslužan baš zato što lijepo objašnjava osnovne pojmove prakse takozvanog insurekcionističkog anarhizma, što znači, u našem jeziku: ustanički anarhizam. Dakle, nacrt i pokušaj da se digne ustanak ili buna. I kada se govori o destrukciji, ne misli se na neku novonastalu filozofsku modu, nego na prosto uništenje nečega (na primjer, dobara koji služe vlasti, moći i nadzoru, a toga ima u izobilju).

Ustanički projekt

Razvoj kapitalizma na svjetskoj razini

Na kraju sedamdesetih i na početku osamdesetih godina, proizvodni industrijski sustav najnaprednijih zemalja, koji inače usmjerava i uvjetuje svjetski kapitalizam, bio je u krizi. Odnos između postrojenja i produktivnosti nije nikada bio lošiji. Sindikalne i proletherske borbe uopće, posebno one najagresivnije i najnasilnije, koje su vodili razni klasni revolucionarni ustroji, utvrdile su cijenu radne snage koja nikako nije bila u skladu s unosima kapitala. Izgledalo je kao da je cijeli sustav išao prema svojem prirodnom kolapsu, nesposoban da se prilagodi iznutra i bez snaga da uvede drastična smanjenja zaposlenosti i cijene radne snage.

Ipak, stvari su se već brzo mijenjale u prvoj polovici osamdesetih. Industrijski je preustroj vodio prema elektronici; proizvodne gospodarske djelatnosti, primarni i sekundarni sektori, tj. poljoprivreda i industrija, smanjili su se uz znatan pad zaposlenosti, dok se tercijarni sektor (uslužne djelatnosti) prekomjerno širio, preuzimajući dio otpuštene radne snage i izbjegavajući društvene posljedice kojih su se kapitalisti izuzetno plašili.

Nije bilo pobuna i metropolskih revolucija kao što su se gospodari bojali, nije se pojavio stvaran i nepodnošljiv pritisak rezervne proleterske vojske, sve se nježno sleglo na jednu proizvodnu promjenu.

Velike su industrije nadomjestile fiksne ustroje novim robotskim ustrojima, kojima se fleksibilnost, uz skromna ulaganja, podigla na razine koje su ranije bile nezamislive. Cijena radne snage se smanjila u odnosu na proizvodnju, i to bez izazivanja pada potražnje, budući da se tercijarni sektor dobro držao, nudeći razinu prihoda dovoljnu da napaja kapitalistički sustav u svojoj cjelini. Većina otpuštenih radnika, kad nije mogla naći novi posao, nekako se snalazila među

naborima novog kapitalističkog modela, koji je fleksibilan i popustljiv.

Novi produktivni i demokratski mentalitet

Sve to ne bi bilo moguće da se nije rodio novi mentalitet, popustljiv na radnom mjestu, uz smanjenje stručne spreme i pojačanje potražnje malih međusobno komplementarnih poslova, i da se nadasve nije učvrstio demokratski mentalitet.

Stare su hijerarhijske iluzije, na kojima su se temeljili snovi srednjih klasa o karijeri i snovi proletarijata o ekonomskom poboljšanju, zauvijek nestale. To je bilo moguće zahvaljujući određenom složenom zahvatu na svim razinama. U školi, gdje su se uveli programi koji su bili manje strogi, uz pojačani kolektivni trenutak i smanjenu količinu sadržaja, prikladniji da u mladim učenicima ugrade „meku” osobnost u stanju da se prilagode neizvjesnoj budućnosti kakve bi se njihovi roditelji zgrozili. U političkom upravljanju naprednih kapitalističkih zemalja, gdje

su uz često formalni autoritarizam išli i periferijski oblici upravljačke demokratizacije, gdje su se ljudi uključivali ne u ozbiljne odluke, nego u lažne procedure izbornog i referendumskog mehanizma. U proizvodnji, gdje je, kao što smo rekli, nestanak stručne spreme pripitomio proizvođače, učinio ih popustljivim, fleksibilnim. U istom duhu vremena, kada je svaka filozofska i znanstvena izvjesnost nestajala, predlagao se „slab” model koji se nije temeljio na traganju za rizikom i na hrabrosti, nego na popravljanju u kratkom roku, na načelu prema kojem ako ništa nije izvjesno, sve se može popraviti.

Tako izgrađen demokratski mentalitet nije samo doprinio nestanku starog (i nekako zastarjelog) autoritarizma, nego i stvaranju jednog stanja spremna na kompromise, na bilo kojoj razini. Moralna degradacija u kojoj se cjenka i jeftino prodaje dostojanstvo potlačenih uz osiguravanje bijednog preživljavanja. Borbe su se udaljavale i slabile.

Prepreke ustaničkoj borbi protiv postindustrijskog kapitalizma i države

Prva je prepreka bez sumnje baš takav mentalitet, popustljiv, bez oblika, koji čak ne traži ni stare socijalne zaštite, nego samo neku nišu u kojoj preživjeti, radeći što manje, prihvaćajući sva pravila sustava, prezirući ideale i projekte, snove i utopije. U ovom su smislu radionice kapitala obavile odličan posao, od škole do tvornice, do kulture i sporta, sve pomaže i slaže se u izgradnji pojedinaca skromnih u svakom pogledu, nesposobnih da pate, da pronađu neprijatelja, da sanjaju, da žele, da se bore, da djeluju.

Druga se prepreka, i takvo je stanje povezano s prethodnim, nalazi u marginalizaciji uloge proizvođača u sklopu postindustrijskog sustava. Raskomadanje klase proizvođača je danas stvarnost, ne samo nebulozni projekt. Takvo dijeljenje u mnogim sitnim sektorima, često međusobno oprečnim, pogoršava samu marginalizaciju.

Sve to prouzrokuje brzo prevladavanje bilo kojeg tradicionalnog ustroja proleterskog otpora,

ponajprije stranaka i sindikata. U posljednjim se godinama [1993] vidjelo postepeno nestajanje staromodnog sindikalizma, uključujući i vrstu koja je sačuvala parole revolucije i samoupravljanja, i, najvažnije, raspadanje komunističkih partija čija je svrha bila nametnuti izgradnju države gdje bi se socijalizam gradio policijskim nadzorom i ideologiziranom represijom.

Naspram ova dva ogromna popuštanja, ne možemo reći da se pronašla neka organizacijska strategija koja bi bila u stanju odgovoriti na promijenjene uvjete u proizvodnoj i društvenoj stvarnosti uopće.

Prijedlozi koje su nudili ustanički anarhisti, posebno oni koji dosljednije teže k stvaranju neformalnih ustroja zasnovanih na afinitetu pojedinaca i grupa, nisu se još shvatili u svojim mogućim praktičnim razvojima, i ponekad ih nemali broj drugova nije dobro primio. To se događa zbog opiranja, ponekad razumljivog, da se napuste stari mentaliteti da bi se primijenili novi pojmovi borbe i novi načini organizacije.

Dalje ćemo o tome još nešto reći, budući da mislimo da je ono najvažnije u borbi protiv no-

vih struktura represije i totalnog nadzora koje država i kapital proizvode.

Tehnološki preustroj

Suvremena tehnološka revolucija, koja se temelji na informatičkom postrojenju primijenjenom u svakom životnom sektoru, na laseru, na atomu i na znanosti subatomske čestice, na novim materijalima koji omogućuju prijenos i korištenje energija koje su ranije bile nezamislive, na genetskim modificiranjima koja se primjenjuju ne samo u poljoprivredi i na životinjama, nego i na čovjeku, nije samo promijenila svijet. Napravila je više od toga. Proizvela je takve uvjete nepredvidljivosti da je nemoguće izraditi vjerodostojne planove, i to ne vrijedi samo za one koji žele održavati što duže sadašnji poredak, nego i za one koji isti poredak žele uništiti.

Osnovni je razlog u tome da nove tehnologije, međusobno djelujući i uklapajući se u tehnološki kontekst koji za sobom ima dvije tisuće godina povijesti i razvitka, mogu prouzročiti nezamislive posljedice, a neke bi od njih mogle biti

razarajuće na totalni način, čak i gore od ludo zamislivih posljedica bilo kojih nuklearnih eksplozija.

Ovdje leži potreba rušilačkog projekta protiv tehnologije u svojoj cjelini, potreba borbenog projekta koji bi poimao uništenje tehnologije prvom i osnovnom fazom, i koji bi temeljio svaki svoj programski pristup političke i društvene naravi na nužnosti da se zaustavi sadašnji i skoro nepovratni tehnološki proces.

Politički, ekonomski i vojni preustroj

U praksi se tehnološki preustroj ostvaruje dubokim promjenama u ekonomskom sektoru. Takve promjene imaju posljedice za politički sustav zemalja naprednog kapitalizma, dok se vojni sektor mijenja kako zbog onoga što se događa u ekonomskom sektoru, s kojim je nerazdvojiv, tako i zbog onoga što se događa u političkim centrima i u oblicima traženja pristanka.

Nove se granice postindustrijskog kapitalizma temelje na raširenim procesima i na ustroj-

stvima koji su stalno u pokretu. Stare statične pojmove o proizvodnji, povezane sa zamašnjakom velikih postrojenja sposobnih da pokreću razmnožavanje potrošnje, nadomješta genijalna ideja brzine promjene, stalne i sve agresivnije konkurencije u specijaliziranoj proizvodnji, u detaljima sa stilom i osobnošću. Novi postindustrijski proizvod više ne treba stručnu spremu radne snage, neposredno se podešava u proizvodnji jednostavnim programiranjem robota koji u njoj rade. To omogućuje nevjerojatno smanjenje troškova skladištenja i distribucije, dok poništava troškove koji proizlaze iz zaostatka neprodanih proizvoda.

Sve je to, od mogućnosti kapitala koja je stvorena, recimo, u prvoj sredini osamdesetih godina, sada postalo svrhom kapitala, baš na kraju ovih istih osamdesetih godina. Zato politički oblik ovih novih ekonomskih ustroja nije mogao ostati isti kao i prije. Iz toga proizlaze znatne promjene na kraju prošlog desetljeća i na početku ovog [1993]. Takve se promjene usmjeravaju prema preventivnom i odlučnom biranju upravnih i nadzornih sustava, sposobnih da zadovoljavaju nove proizvodne potrebe;

zbog toga su brojni aspekti vladanja pojedinih industrijaliziranih zemalja doživjeli period većeg autoritarizma, kao što se desilo u zemljama koje su simboli proizvodnje, SAD i Velika Britanija. Kasnije se prešlo na složenija i fleksibilnija politička upravljanja, koja su u stanju da bolje zadovoljavaju ekonomske potrebe cijele skupine zemalja koja postepeno postaje koordiniran poredak na svjetskoj razini.

Raspad realnog socijalizma, preporod nacionalizama

U jednoj nazadnoj kapitalističkoj stvarnosti nije bilo zamislivo nekakvo približavanje zemljama realnog socijalizma, koje bi išlo onkraj opreznosti i uzajamne sumnje. Nastanak novog kapitalizma, zasnovanog na proizvodnoj sposobnosti koja se temelji na informatičkoj automatizaciji na svjetskoj razini, nije samo omogućio takvo približavanje, nego ga je pretvorio najprije u radikalnu promjenu i kasnije u definitivnu, nepovratnu i sramotnu raspad. Izrazito autoritarni režimi, utemeljeni na ideološkom nesporazumu

proleterskog internacionalizma (ili na drugim, prividno oprečnim, nespornostima), loše odgovaraju na nove potrebe koje nameću proizvodnja i ekonomska povezanost na svjetskoj razini. Autoritarni režimi koji se još održavaju, ako ne žele ostati u privremenom i nesigurnom sporednom položaju, moraju se otvoriti dubokim demokratskim promjenama. Svako ukočenje prisiljava velike međunarodne partnere industrijskog razvoja da se ukoče i da navijeste rat, na ovaj ili onaj način.

U ovom se smislu duboko promijenila uloga vojnog represivnog aparata. Pojačala se njegova unutarnja represivna funkcija, dok se ona vanjska prilagodila policijskoj ulozi SAD-a. Takvu će ulogu SAD vjerojatno igrati još godinama, dok ne budu nastali novi raspadi koji bi mogli stvoriti nove ravnoteže, isto toliko neizvjesne i opasne poput onih sadašnjih.

U ovoj perspektivi preporod nacionalizma uključuje jedan pozitivan, mada ograničen, i jedan negativan, znatno opasan element. Prvi se može odrediti u rušenju i komadanju velikih država. Treba uvijek smatrati pozitivnim događajem svaki pokret koji se upućuje prema ovom

cilju, a ne regresivnim pokretom, iako se izvana predstavlja kao nositelj tradicionalnih i ahistorijskih vrijednosti. Drugi je element, izuzetno opasan, rizik postepenog širenja malih ratova među malim državama, otvorenih ratova koji se vode nečuvenom surovošću i prouzrokuju ogromne patnje, u ime bijednih principa i isto tako mizernih interesa. Mnogi će takvi ratovi pomoći boljem proizvodnom ustrojstvu postindustrijskog kapitalizma, mnogim će ratovima upravljati velike multinacionalne kompanije, ali na kraju krajeva takvi ratovi predstavljaju nekakvu privremenu bolest, vrlo opasnu epileptičku krizu; nakon toga bi se društvene prilike mogle razviti ili prema osnivanju snažnih država na međunarodnom nivou, sposobne da kontroliraju manje strukture, ili prema nasilnim, čak i nezamislivim, promjenama uništavajući svaki trag starih državnih ustroja. Trenutno možemo samo otprilike pokazati mogući razvoj, polazeći od razmatranja sadašnjeg stanja.

Mogućnost razvoja masovne ustaničke borbe prema anarhističkom komunizmu

Završetak obrambene i otporničke uloge velikih radničkih sindikalnih organizacija, odgovarajući raspadu klasične središnje uloge radničke klase, dozvoljava da se danas na drugačiji način razmatra moguću organizaciju borbe polazeći od stvarnih mogućnosti isključenih, tj. one velike mase potlačenih, bili oni proizvođači ili ne, koji se već nalaze izvan zaštićenog prihodovnog stanja ili će iz njega biti ubrzo izbačeni.

Ustvari, revolucionarni i ustanički anarhizam, predlažući obrazac djelovanja u stvarnosti borbi, koji se temelji na organizaciji po grupama afiniteta i na operativnom koordiniranju tih grupa kako bi se stvorili najbolji uvjeti za masovni ustanički ishod, odmah, i kod najzainteresiranijih drugova, nailazi na neku početnu prepreku koju nije lako premostiti. Mnogi smatraju da je takav pristup izvan vremena, koji je vrijedio na kraju devetnaestog stoljeća, ali koji danas definitivno nije više u modi. To bi bila istina da su

proizvodni uvjeti, posebno tvornička struktura, ostali isti kao prije sto ili čak sto i pedeset godina. U prisustvu takvih struktura i njima odgovarajućih otporničkih sindikalnih organizacija, ustanički bi projekt nesumnjivo izgubio zbog drugačijih, općih političkih i vojnih uvjeta na međunarodnoj razini. No, takve strukture više ne postoje. Nestali su čak i odnosni proizvodni mentaliteti, obzir prema radnom mjestu, užitak u kvaliteti rada, mogućnost karijere, osjećaj pripadnosti proizvodnoj grupi, koji bi se pretvorio u drugarske osjećaje otporničke sindikalne grupe koja je, po potrebi, mogla postati čak i udarna grupa za žešće borbe, za sabotaže, antifašističke akcije itd.

Danas su takvi uvjeti nestali. Sve se radikalno promijenilo. Tvornički je mentalitet nestao. Sindikat je samo vježba za profitere i političare, sindikalni je otpor samo filter koji osigurava nježne prijelaze na prikladnije razine cijene radne snage za nove ustroje kapitala. Raspad se širio i izvan tvornice, ušao u društveno tkivo, razbijajući solidarne i značenjske veze u ljudskim odnosima, pretvarajući ljude u strance bez lica, u robote u nepodnošljivoj čorbi velikih gradova

ili u smrtnoj tišini provincije. Stvarni su se interesi zamijenili virtualnim slikama, koje se ciljano stvaraju i koriste da bi se osigurala najmanja razina povezanosti neophodna za društvenu masinu u svojoj cjelini. Televizija, sport, spektakli, umjetnost i kultura stvaraju jednu mrežu gdje zapinju svi koji u suštini čekaju da se nešto dogodi, iščekujući iduću pobunu, idući ekonomski raspad, idući civilni rat.

Takvo je opće stanje koje moramo uzeti u obzir kad govorimo o ustanku. Mi, ustanički i revolucionarni anarhisti, mislimo na određeno stanje koje postoji, a ne na nešto što tek treba doći, za što se nadamo da će doći, ali o čemu nismo sigurni. Ne mislimo ni na nekakav obrazac iz davne prošlosti, kojega bi kao sanjari pokušali obnoviti zanemarujući pritom sadašnje velike promjene. Mi živimo u svom vremenu, djeca smo ovog kraja milenija i nositelji radikalne promjene društva koju imamo pred očima.

Ne smatramo samo da je ustanička borba moguća, već i mislimo da je, u potpunom raspadu starih otporničkih vrijednosti, ova perspektiva ona koju trebamo slijediti ako ne želimo prihvatiti uvjete koje nam neprijatelj nameće, ako ne

želimo postati mehaničke sluge, beznačajni pijuni u informatičkom mehanizmu u kojem ćemo obitavati u bliskoj budućnosti.

Sve su brojniji isključeni koji uskraćuju sustavu svaki oblik pristanka, dakle svaki odnos prihvaćanja i nade za bolju budućnost. Društveni slojevi koji su nedavno smatrali da se nalaze izvan okvira društvenog rizika, danas se nalaze u nesvjesnoj nesigurnosti i ne mogu iz nje izaći starim metodama, odanošću na poslu i umjerenošću u potrošnji.

Ustanički se anarhisti uključuju upravo u ovaj izuzetno razdijeljen kontekst i ovdje predlažu svoj revolucionarni projekt.

Ustanička anarhistička revolucionarna organizacija

Smatramo da se umjesto federacija i tradicionalno organiziranih grupa, obrazaca koje opravdavaju ekonomske i društvene strukture koje su zastarjele ili više ne postoje, trebaju graditi grupe afiniteta, s ograničenim brojem drugova, povezanih dubokim osobnim poznanstvom;

takve bi grupe trebale biti sposobne da se periodično, tijekom borbi, međusobno povezuju sa svrhom ostvarivanja određenih akcija protiv neprijatelja.

Tijekom tih akcija, mora se pronaći prilika za raspravljavanje i proučavanje praktične i teorijske strane mogućih budućih akcija.

Što se praktičnih strana tiče, suradnja će se dogovarati među grupama i pojedincima, nabavljajući sredstva, dokumentaciju i sve što je potrebno kako bi se te akcije ostvarile. Što se analiza tiče, nastojat će se širiti ih našim publikacijama, sastancima i raspravama o specifičnim temama.

Središnja točka oko koje kruži organizacijska ustanička struktura nije dakle periodičan kongres, tipičan za velike sintetske organizacije ili službene anarhističke federacije, nego skup situacija gdje se borbe dešavaju, koje postaju napadi protiv klasnog neprijatelja i prilike za razmatranja i teorijske analize.

Grupe afiniteta mogu promicati stvaranje takozvanih osnovnih jezgara. Svrha je tih struktura nadomjestiti, u sklopu posrednih borbi, stare otporničke sindikalne organizacije, uključujući

one koje još uvijek imaju anarho-sindikalističku ideologiju. Okvir djelovanja osnovnih jezgara predstavljaju tvornice, ako ih još ima, kvartovi, škole, socijalna geta i sve one situacije u kojima se ostvaruje klasno isključivanje, podjela između isključenih i uključenih.

Svaka se osnovna jezgra inače osniva zbog promidžbenog djelovanja ustaničkih anarhista, ali nije sastavljena isključivo od njih. Tijekom rasprava, anarhisti moraju nadasve razvijati svoj promidžbeni zadatak protiv cilja klasnog neprijatelja.

Nekoliko osnovnih jezgara može sastaviti koordinaciju s istom svrhom, stvarajući specifičnije organizacije, koje se uvijek moraju temeljiti na načelima stalnog sukoba, samoupravljanja i napada.

Pod stalnim sukobom mislimo na neprestanu i prodornu borbu protiv ostvarenja i ljudi koji proizvode i upravljaju klasnom dominacijom.

Pod samoupravljanjem mislimo na najviši stupanj nezavisnosti od bilo koje stranke, sindikata, klijentele. Dakle, nabava sredstava potrebnih za organizaciju i borbu mora se temeljiti isključivo na osobnim doprinosima.

Pod napadom mislimo na odbijanje svakog ugovaranja, posredovanja, pomirbe, kompromisa s klasnim neprijateljem.

Grupe afiniteta i osnovna jezgra djeluju u masovnim borbama.

Takve su borbe gotovo uvijek posredne borbe, tj. nemaju otvorenu i neposrednu razornu osobinu, nego se često predstavljaju kao jednostavni zahtjevi s ciljem skupljanja snaga kako bi se bolje razvila borba za druge ciljeve. Ipak, konačna je svrha takvih posrednih borbi napad.

Naravno pojedini drugovi ili grupe afiniteta, neovisno o bilo kojem složenijem organizacijskom odnosu, mogu odlučiti da neposredno napadnu pojedine ustroje kapitala i države.

U takvom svijetu, kao što je onaj koji se utvrđuje pred našim očima, gdje informatički kapital već sada definitivno učvršćuje uvjete nadzora i moći, na nečuvenoj razini što se cjelovitosti tiče, primjenjujući tehnologiju koja se nikad neće moći koristiti za druge svrhe osim za održavanje takve dominacije, sabotaža ponovno postaje klasično borbeno oružje svih potlačenih.

Zašto smo ustanički anarhisti

Zato što se borimo rame uz rame s isključenima za ublažavanje i, ako je moguće, konačno ukidanje uvjeta eksploatacije koje nameću uključeni.

Zato što smatramo da je moguće doprinijeti razvoju borbi koje se spontano posvuda javljaju, njihovim preokretanjem u masovne ustanke i na kraju u prave revolucije.

Zato što želimo da uništimo kapitalistički poredak u svijetu, koji je zahvaljujući informatičkom preustroju postao tehnološki koristan jedino onima koji upravljaju klasnom dominacijom.

Zato što smo za razoran napad, ovdje i sada, protiv pojedinih struktura, pojedinaca i organizacija kapitala i države.

Zato što konstruktivno kritiziramo stav onih koji su u stanju kompromisa s vlastima i smatraju da revolucionarna borba danas nije moguća.

Zato što smo, umjesto da čekamo, odlučili da pređemo na akciju, čak i kad „nije još vrijeme za to”.

Zato što želimo da odmah stanemo na kraj ovom stanju stvari, umjesto da čekamo da okolnosti njegovu transformaciju učine mogućom.

To su razlozi zašto smo anarhisti, revolucionarni i ustanički.